

MARIO RAŠIĆ*, SANDRA VEBER**

Usporedba hrvatskog zakonodavstva o zaštiti žrtava i svjedoka kaznenih djela s Direktivom 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava zločina

Sažetak

Usporedba hrvatskog zakonodavstva o zaštiti žrtava i svjedoka kaznenih djela s Direktivom 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava zločina

Što je problem?

Zaštita prava žrtava i svjedoka kaznenih djela postala je nezaobilazni zahtjev i pokazatelj uspješnosti rada tijela unutarnjih poslova i pravosuđa. Ulaskom u Europsku uniju Republika Hrvatska postala je članicom kruga država koje u najvećoj mogućoj mjeri teže zaštititi prava onih koje kazneno djelo najviše pogađa. Usklađenost zakonodavstva i prakse s Direktivom 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava zločina postala je minimum za ostvarivanje zaštite žrtava u zadovoljavajućoj mjeri. Nakon uvodne razrade pojma žrtve, autori detaljno analiziraju pojedini članak Direktive, uspoređujući ga s trenutnim normativnim okvirom u Republici Hrvatskoj. Ovaj rad nizom argumenata i primjedbi indicira nedostatke i pronalazi moguća rješenja za promjene koje će Republika Hrvatska morati poduzeti kako bi se zakonodavstvo i praksa do 16. studenoga 2015. uskladili s Direktivom 2012/29/EU.

Ključne riječi: zaštita žrtava, Direktiva 2012/29/EU, minimalni standard, žrtve kaznenih djela.

1. UVOD

Zaštita interesa žrtava kaznenih djela smatra se jednom od temeljnih funkcija kaznenog pravosuđa koje je prepoznato u čitavom nizu međunarodnih dokumenata međunarodnih organizacija: od Ujedinjenih naroda, preko Vijeća Europe do Europske unije. Međunarodni

* Mario Rašić, pripravnik portfolija društvene sigurnosti, UNDP Hrvatska.

** Sandra Veber, voditeljica Službe prevencije, Ravnateljstvo policije.

i regionalni dokumenti ističu potrebu osiguranja prava žrtava na: a) poštovanje i dostojanstvo te u sklopu toga na zaštitu od sekundarne viktimizacije; b) sudjelovanje u svim stadijima kaznenog postupka; c) dobivanje informacija i objašnjenja o napretku slučaja; d) davanje informacija službenim osobama odgovornim za donošenje odluka o postupku protiv okrivljenika; e) pravni savjet i pravnu pomoć bez obzira na materijalne mogućnosti žrtve; f) zaštitu žrtve, njenog prava na privatnost, njene sigurnosti, odnosno zaštitu od reviktimizacije; g) naknadu štete; h) pravo na različite oblike pomoći i drugo.

1.1. Europska politika i europsko pravo prema žrtvama

Područje podrške žrtvama i svjedocima Europska unija je uvela u okviru svoje politike prema kaznenom pravosuđu. Prava žrtava u Europskoj uniji osnažena su u odnosu na sve žrtve te u odnosu na specifične grupe žrtava. Okvirnom odlukom o položaju žrtava u kaznenim postupcima iz 2001., te Direktivom o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava iz 2012. godine određen je minimum standarda za građane Europske unije koji su žrtve, koja je tema članka. Izrađen je prijedlog Uredbe o zajedničkom priznanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima. Direktiva o naknadama za žrtve zločina iz 2004. godine osigurava da žrtve mogu aplicirati za naknadu od države, ako postanu žrtve u inozemstvu. EU zakonodavstvo uspostavlja zaštitu i podršku za žrtve trgovanja ljudima, žrtve seksualnih delikata, djecu žrtve seksualnog iskorištavanja i dječje pornografije, te žrtve terorizma. Program iz Stockholma za razdoblje od 2010. do 2014. godine navodi integrativni i koordinatni pristup žrtvama te poziva na unapređenje zakonodavstva u ovom području. Odlukama Europske komisije uvodi se jedinstveni broj za žrtve 116 006 kao jedna od usluga od društvene koristi koje bi se trebali harmonizirati u Europskoj uniji.

1.2. Hrvatski normativni okvir i politike prema žrtvama

Kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske dugo godina nije sustavno pratilo svjetske trendove u razvoju prava žrtva i zaštite te pomoći svjedocima. Danas su prava žrtava u Republici Hrvatskoj prepoznata u normativnim rješenjima različitih pravnih akata, iako postoji prostor za poboljšanje praćenja stanja, potreba i implementacije normativnih okvira za žrtve i svjedoke. Posebna normativna rješenja su razvijena za neke grupe osobito ranjivih žrtava, od kojih se neka sustavno obrađuju i uspješno prate, primjerice normativni sustavi za žrtve trgovanja ljudima ili djecu žrtve seksualnog iskorištavanja. Međutim, i dalje nedostaje sustavni normativni pristup za sve žrtve kažnjivih djela.

Pitanja vezana za podršku žrtvama i svjedocima normirana su kroz niz zakonskih i podzakonskih akata: Zakon o kaznenom postupku, Zakon o izvršenju kazne zatvora, Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela, Kazneni zakon, Zakon o zaštiti svjedoka, Zakon o državnom odvjetništvu, Zakon o policiji, Zakon o sudovima za mladež, Zakon o probaciji, Zakon o socijalnoj skrbi, Zakon o udomiteljstvu, Obiteljski zakon, Prekršajni zakon, Zakon o sudovima, Sudski poslovnik, Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije i drugi.

Vezano za određeno specifično postupanje s određenim kategorijama žrtava i svjedoka, neke institucije kaznenopravnog sustava su normirale neka pitanja važna za takve kategorije žrtava u svojim poslovnicima i napucima, primjerice: Pravilnik o načinu

postupanja policijskih službenika, Pravilnik o načinu provedbe zaštitnih mjera koje su Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji stavljene u nadležnost policije, Poslovnik državnog odvjetništva (koji propisuje da se podaci o identitetu zaštićenog svjedoka ne nalaze u osnovnom spisu).

Direktiva Europske unije o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava obvezuje zemlje članice da do 2015. godine u svoje zakonodavstvo i praksu implementiraju odredbe kojima se definiraju prava žrtve i postupanje prema žrtvi. Republika Hrvatska je izmjenama Zakona o kaznenom postupku i Kaznenog zakona u svoje zakonodavstvo uvrstila odredbe koje žrtvama osiguravaju ostvarenje prava, ali potrebno je i u praksi osigurati mogućnost da žrtva zaista ostvari pravo na pristup službama za podršku te razraditi procedure individualne procjene potreba žrtava kako bi im se osigurale potrebne mjere zaštite i pružili potrebni oblici pomoći, što u praksi nužno zahtijeva suradnju nadležnih državnih tijela, ustanova, institucija i organizacija civilnog društva.

2. ŽRTVA

Žrtva kaznenog djela je, prema članku 202. stavku 11. Zakona o kaznenom postupku: "osoba koja zbog počinjenja kaznenog djela trpi fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda."

Prava žrtava u kaznenom postupku možemo podijeliti na osnovna prava koja imaju sve žrtve svih kaznenih djela i ona koja imaju određene kategorije žrtava ili žrtve određenih kaznenih djela.

2.1. Prava žrtava kaznenog djela prema Zakonu o kaznenom postupku

Žrtva kaznenog djela ima, u skladu s člankom 43. Zakona o kaznenom postupku pravo na:

1. djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa Zakonom
2. sudjelovanje u kaznenom postupku kao oštećenik
3. pravo na obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom njezine prijave i podnošenje pritužbe višem državnom odvjetniku
4. druga prava propisana zakonom.

U skladu s posebnim propisima žrtva kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od pet ili više godina, ako trpi teža psihofizička oštećenja ili teže posljedice kaznenog djela, ima pravo na stručnu pomoć savjetnika na teret proračunskih sredstava prije davanja iskaza u kaznenom postupku, te pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva.

Žrtva kaznenog djela nasilja počinjenog s namjerom ima pravo na novčanu naknadu iz sredstava državnog proračuna u skladu s posebnim zakonom. Ako je žrtva prethodno ostvarila imovinskopravni zahtjev uzet će se u obzir njegova visina pri odmjerenju novčane naknade, a tako će postupiti i sud pri dosuđivanju imovinskopravnog zahtjeva, ako je žrtva prethodno ostvarila novčanu naknadu iz sredstava državnog proračuna.

Dijete ili maloljetnik žrtva kaznenog djela ima, osim prava koje ima žrtva iz članka 43. ovog Zakona i pravo na:

1. opunomoćenika na teret proračunskih sredstava
2. pratnju osobe od povjerenja prilikom sudjelovanja u radnjama
3. tajnost osobnih podataka
4. isključenje javnosti.

Žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima ima uz prava iz članka 43. i 44. ovog Zakona i pravo:

1. prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava
2. da je u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola
3. da se ispita uz prisutnost osobe od povjerenja
4. uskratiti odgovor na pitanja koja se odnose na strogo osobni život žrtve
5. zahtijevati da bude ispitana putem audio-videouređaja
6. na tajnost osobnih podataka
7. zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.

2.2. Žrtva kao oštećenik

Jedno od temeljnih prava žrtve je pravo da bude obaviještena o mogućnosti da u postupku sudjeluje kao oštećenik. Ako joj to bude uskraćeno ima pravo sama se prijaviti kao oštećenik policiji ili državnom odvjetništvu do podizanja optužnice ili pak sudu do završetka rasprave. U skladu s tim postavlja se pitanje koja su prava žrtve kao oštećenika u kaznenom postupku.

Prema članku 47. Zakona o kaznenom postupku oštećenik ima pravo:

1. služiti se vlastitim jezikom i na pomoć prevoditelja
2. podnošenja prijedloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva, te privremenih mjera njegova osiguranja
3. imati opunomoćenika
4. upozoravati na činjenice i predlagati dokaze
5. prisustvovati dokaznom ročištu
6. prisustvovati raspravi i sudjelovati u dokaznom postupku, te iznijeti završni govor
7. razgledati spise i predmete
8. zatražiti obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama i podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku
9. podnijeti žalbu pod uvjetima propisanim ovim Zakonom
10. podnijeti prijedlog za progon i privatnu tužbu u skladu s odredbama Kaznenog zakona
11. biti obaviješten o odbacivanju kaznene prijave, ili odustajanju državnog odvjetnika od kaznenog progona
12. preuzeti kazneni progon umjesto državnog odvjetnika
13. na naknadu troškova nastalih zbog dolaska na sud
14. biti obaviješten o ishodu kaznenog postupka.

3. USKLAĐENOST HRVATSKOG PRAVA S DIREKTIVOM 2012/29/EU

Članak prvi Direktive o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava zločina (dalje: Direktiva) ukratko propisuje ciljeve kojima države članice moraju težiti, a oni su sljedeći: osiguranje žrtvama kaznenih djela prikladne informacije, podrška, zaštita i sposobnost sudjelovati u kaznenom postupku. Osim toga propisuje dužnost država članica osigurati posebna prava maloljetnicima.

Drugi članak Direktive pojmovno opisuje tko je žrtva. Definicija iz Direktive poklapa se s definicijom žrtve u Zakonu o kaznenom postupku (čl. 202. st. 11.), uz digresiju što je Direktiva proširuje na članove obitelji žrtve, a države članice imaju mogućnost ograničiti pojam člana obitelji.

Treći članak određuje dužnost država članica pomoći žrtvama kaznenih djela pri ostvarivanju njihovih prava na informacije. Moraju osigurati komunikaciju sa žrtvom na jednostavnom i razumljivom jeziku. Zakon o kaznenom postupku propisuje već u članku 8. stavku 2. pravo svih sudionika kaznenog postupka služiti se vlastitim jezikom i osiguravanje usmenog i pismenog prevođenja.

U četvrtom članku Direktiva propisuje pravo na primanje informacija od trenutka prvog kontakta s nadležnim tijelom. Kao jedan od najvažnijih članaka daje generalne dužnosti država članica da žrtvama omoguće pristup informacijama o mogućnostima podrške, kaznene prijave, zaštite, pravnog savjetovanja, naknade štete, prevođenja, zaštite interesa žrtve koja je stranac i slično. Zakon o kaznenom postupku je velikim dijelom zadovoljio zahtjeve ovog članka, no uz pomoć posebnih zakona (npr. Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela i Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći) donekle se mogu zadovoljiti svi zahtjevi članka.

U petom članku se traži osiguravanje pismene potvrde o podnošenju kaznene prijave, uz objašnjenje osnovnih elemenata kaznenog djela. Osim toga, zahtijeva se pravo podnošenja prijave na vlastitom jeziku.

Šesti članak propisuje pravo na informaciju o vlastitom predmetu, uz napomenu da je u nacionalnom zakonodavstvu moguće definirati u kojem stupnju postupka određene informacije o predmetu mogu biti dostavljene žrtvi, a žrtva ipak nema mogućnost biranja informacija po odabiru točno određenih željenih informacija, već samo može odabrati načelno vrstu informacija koje želi primati. Prema Zakonu o kaznenom postupku žrtva i oštećenik imaju pravo biti obavješteni od državnog odvjetnika o radnjama koje su poduzete povodom prijave i imaju pravo podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku.

Sedmi članak propisuje dužnost države članice osigurati žrtvama koje ne govore i ne razumiju jezik kaznenog postupka besplatno tumačenje u skladu s njihovom ulogom u postupku, uz napomenu da se to mora omogućiti tijekom svih ispitivanja žrtve. Direktiva propisuje da se ne mora svaki dokument prevoditi na zahtjev žrtve, nego samo oni koji se, prema ocjeni nadležnog tijela, smatraju bitnim za ostvarivanje prava žrtve. Zakon o kaznenom postupku propisuje pravo sudionika kaznenog postupka na vlastiti jezik i na tumača. Međutim, on ne određuje postupak kojim će se procijeniti važnost prevođenja određenih dokumenata koje žrtva želi na jeziku koji razumije. Iz tog proizlazi potreba da se u praksi definira postupak kojim će sud odrediti prevođenje.

U osmom članku Direktiva propisuje dužnost osigurati dostupnost službama za zaštitu i podršku žrtvama, koja mora biti besplatna, ne samo žrtvi nego i članovima obitelji žrtve. Važan dio ovog članka je stavak 5. koji propisuje neovisnost pružanja zaštite i podrške o tome je li kazneno djelo prijavljeno ili nije. Zakon o kaznenom postupku nije detaljno odredio mogućnosti besplatne dostupnosti službi za zaštitu žrtava, ali ona se podrazumijeva.

Deveti članak propisuje minimalne usluge koje bi službe za podršku žrtvama trebale pružiti, posebice obzirniju zaštitu žrtava s posebnim potrebama ili žrtava težih, nasilnih kaznenih djela i slično.

Naredni članci Direktive propisuju prava žrtve kroz kazneni postupak, koja su u skladu sa Zakonom o kaznenom postupku. Deseti članak propisuje pravo žrtve da bude saslušana tijekom postupka i pravo na predlaganje dokaza, što je žrtvi kao oštećeniku dozvoljeno u kaznenom postupku. Uz to, oštećenici i žrtve imaju pravo na uvid u spise (nakon što je ispitan).

Jedanaesti članak propisuje da žrtve imaju mogućnost revizije odluke tijela koje je donijelo odluku o nepokretanju postupka. U našem suvremenom pravu ta mogućnost ima svoje sličnosti s mogućnosti da državni odvjetnik može, samo nakon prethodno pribavljene suglasnosti žrtve ili oštećenika, uvjetno odgoditi ili odustati od kaznenog progona za kaznena djela za koja je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, ako osumnjičenik preuzme zakonom propisane obveze (čl. 206.d Zakona o kaznenom postupku). U drugoj situaciji kada državni odvjetnik odbaci kaznenu prijavu ili odustane od kaznenog progona protiv takvog rješenja, oštećenik ima pravo pritužbe višem državnom odvjetniku, ako smatra da rješenje nije osnovano (čl. 206.c Zakona o kaznenom postupku).

Članak 12. Direktive propisuje zaštitu žrtve u kontekstu službi za restorativno pravosuđe, primjerice žrtvino pravo da utječe na postupak mirenja i postupak izjave o priznanju krivnje. Direktiva zahtijeva da se u tim postupcima poštuju interesi žrtve i da ju se zaštiti od sekundarne i ponovljenje viktimizacije. Također propisuje tajnost takvih postupaka, koji iznimno mogu postati dostupni javnosti. U postupku izjave o priznanju krivnje prema Zakonu o kaznenom postupku državni odvjetnik mora pribaviti suglasnost žrtve za sporazumijevanje o uvjetima priznavanja krivnje i o kazni, ako se radi o kaznenim djelima protiv života i tijela i protiv spolne slobode za koja je propisana kazna zatvora teža od 5 godina (čl. 360. st. 6. Zakona o kaznenom postupku).

Direktiva nadalje predviđa pravo na besplatnu pravnu pomoć u članku 13. Osim što postoji poseban zakon (Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći), Zakon o kaznenom postupku predviđa besplatne savjetnike i opunomoćenike određenim žrtvama.

Članci 14., 15. i 16. propisuju različite alternative naknade šteta i troškova. Oni propisuju državama članicama dužnost omogućiti žrtvama što veću naknadu, a posebno ističu adhezijski postupak koji je u potpunosti predviđen u Zakonu o kaznenom postupku kroz imovinskopravni zahtjev. Uz to, stupanjem na snagu Zakona o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela, žrtvi se omogućuje alternativna, a i kumulativna opcija za naknadu štete.

Članak 17. propisuje dužnost država članica da omoguće što bezbolniji kazneni postupak žrtvama koje nisu državljani države u kojoj je počinjeno kazneno djelo, primjerice države članice moraju osigurati da žrtve kaznenog djela počinjenog u državama članicama,

različitih od države prebivališta, mogu uložiti tužbu nadležnim tijelima države članice prebivališta, ako nisu u mogućnosti to učiniti u državi članici u kojoj je kazneno djelo počinjeno ili, u slučaju teškog djela, kako je utvrđeno nacionalnim zakonima te države članice, ako oni ne žele tako učiniti. Zakon o kaznenom postupku ne određuje točno ovu mogućnost, ali ona je uređena u Zakonu o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije i u Zakonu o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima.

Četvrto poglavlje Direktive (zaštita žrtava i prepoznavanje žrtava s posebnim potrebama zaštite), kroz svoje članke od 18. do 24. propisuje razna opća prava žrtava i posebna prava žrtava temeljeći ih na težinu kaznenog djela, dobi žrtve i slično. Propisuje dužnost država da osiguraju žrtvama i njihovim obiteljima zaštitne mjere protiv sekundarne i ponovljenje viktimizacije, mogućnost tjelesne zaštite žrtve (čl. 18.), izbjegavanje kontakta žrtve i počinitelja kaznenog djela (čl. 19.), posebno navodeći osiguravanje posebnih čekaonica za žrtve. Slična rješenja poznaje i Zakon o kaznenom postupku.

Dvadeseti članak propisuje dužnost država članica da omoguće zaštitu žrtava tijekom kaznenog postupka, prvotno u smislu što "bezbolnijih" radnji ispitivanja te da budu i kvantitativno i kvalitativno "bezbolnije". Uz to propisuje žrtvi pravo pratnje bliske osobe tijekom radnji kaznenog postupka i obzirno postupanje sa žrtvom tijekom liječničkih zahvata u svrhu dokazivanja. Naše suvremeno pravo ispunjava sve zahtjeve ovih članaka, počevši od pružanja zaštite žrtvama (izbjegavanje kontakta između žrtve i počinitelja te mogućnost ispitivanja putem audio-videouređaja djece, žrtava kaznenih djela protiv spolne slobode i trgovanja ljudima propisano je Zakonom o kaznenom postupku, a pružanje zaštitnih mjera predviđeno je u Pravilniku o načinu postupanja policijskih službenika i ostalim zakonima; obzirno ponašanje prema žrtvi tijekom liječničkih zahvata propisano je Zakonom o kaznenom postupku u vidu izbora žrtve želi li dati privolu za davanje krvi i dr.). Pohvalno je istaknuti da je pravo na pratnju bliske osobe uvedeno najnovijom novelom Zakona o kaznenom postupku.

Članak 21. propisuje pravo na privatnost žrtve, koja se omogućuje žrtvi u kaznenom postupku tako što žrtve kaznenih djela protiv spolne slobode te kaznenih djela trgovanja ljudima mogu zahtijevati isključenje javnosti iz rasprave, dok je u kaznenim postupcima gdje je žrtva maloljetna javnost uvijek isključena. Odredbe o isključenju javnosti s rasprave radi zaštite pojedinih kategorija žrtava kaznenih djela poznaje i Zakon o kaznenom postupku, a također je pravo na privatnost žrtve propisano i posebnim poglavljem Zakona o kaznenom postupku pod nazivom: Prikupljanje, korištenje i zaštita osobnih podataka za potrebe kaznenog postupka.

Članak 22. predstavlja određenu novinu u odnosu na Zakon o kaznenom postupku. Taj članak propisuje individualnu procjenu žrtava u svrhu utvrđivanja specifičnih potreba žrtve, čime, s jedne strane, sužava prava posebnih žrtava u odredbama Zakona o kaznenom postupku, a s druge strane proširuje mogućnost većih prava žrtava koje po Zakonu o kaznenom postupku ne bi imala posebna prava, uz napomenu da Direktiva presumira da žrtve djeca uvijek zahtijevaju posebna prava. Sužava ih u tom vidu što Zakon o kaznenom postupku detaljno propisuje koje žrtve imaju posebna prava, primjerice žrtve kaznenih djela protiv spolne slobode i trgovanja ljudima, dok bi prema Direktivi te žrtve mogle ostati bez posebnih prava, ako tako odluči tijelo nadležno za procjenu. Proširuje ih jer Direktiva

propisuje individualne procjene svih žrtava, što znači da i žrtve koje prema propisima Zakona o kaznenom postupku nemaju posebna prava mogu dobiti ta prava, ako nadležno tijelo za procjenu prosudi da su žrtvi potrebna. Primjerice, prema Direktivi žrtva lakšeg kaznenog djela može imati posebna prava, ako tako odluči nadležno tijelo, što po propisima Zakona o kaznenom postupku ima samo žrtva težeg kaznenog djela ili maloljetna žrtva. Ipak, Direktiva određuje kriterije za dodjeljivanje posebnih prava žrtvi poprilično široko, stoga je teško vidjeti mogućnost da bi žrtve koje po Zakonu o kaznenom postupku imaju posebna prava ostale uskraćene tih prava zbog odredbi članka 22. Direktive.

Članci 23. i 24. propisuju određena posebna prava koja se mogu dodijeliti žrtvama koje su zadovoljile uvjete iz članka 22. Članak navodi potrebu prilagođavanja ispitivanja žrtvi (određeno Zakonom o kaznenom postupku mogućnošću da žrtva uskrati odgovore na određena pitanja koja se odnose na strogo osobni život žrtve, no u ostalim slučajevima nije dovoljno određeno), ili potrebu da žrtve kaznenih djela protiv spolne slobode i trgovanja ljudima ispituje osoba istog spola (Zakon o kaznenom postupku usklađen je s ovim zahtjevom), te indicira posebna prava djeci kao žrtvama, primjerice pravo na besplatnog opunomoćenika.

Ostale zahtjeve ovog članka (izbjegavanje kontakta između žrtve i počinitelja, mogućnost svjedočenja žrtve bez fizičke prisutnosti u sudnici, isključenje javnosti pri ispitivanju) Zakon o kaznenom postupku zadovoljava.

Članak 25. o edukaciji praktičara ne uvodi obvezu država članica za edukaciju praktičara koji pružaju zaštitu žrtvama (prema komitološkom sastanku o implementaciji Direktive održanog 15. i 16. svibnja 2013. u Bruxellesu), no preporuča njihovu obuku, uz navođenje obučavanja sudaca, tužitelja, odvjetnika i službenika u službama za podršku žrtvama.

Članak 26. Direktive propisuje dužnost svih država članica da poboljšaju međusobnu suradnju kako bi što kvalitetnije ispunjavale zahtjeve iz ove Direktive.

Završne odredbe propisuju 16. studeni 2015. kao rok za implementaciju Direktive.

4. ZAKLJUČAK

Većina odredbi propisana Direktivom 2012/29/EU o uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava zločina u zadovoljavajućoj mjeri su prenesena u pravni poredak RH kao normativni okvir postupanja policije i pravosuđa. Postupovnim propisima su detaljno razrađena prava žrtava kaznenih djela kao što je pravo na uporabu svog jezika u postupku što uključuje stručnu pomoć tumača, pravo na novčanu naknadu, psihološku i drugu stručnu pomoć, pravo na zaštitu osobnih podataka, pravo na informiranost o "svom" predmetu, pravo na kontrolu primjene načela oportuniteta u fazi odlučivanja državnog odvjetnika o kaznenoj prijavi i pravo na preuzimanje kaznenog postupka u slučaju odustanka državnog odvjetnika, te druga prava žrtava kaznenih djela. Postojećim normativnim rješenjima je položen temelj zaštite žrtve kaznenog djela, s obzirom na mogućnost da u postupku sudjeluje u svojstvu oštećenika, bitno osnažen kroz mogućnost aktivnog i djelotvornijeg sudjelovanja u kaznenom postupku. Tako osnaženom pozicijom žrtve kaznenog djela značajno je uspostavljena ravnoteža odnosa sudionika postupka, jer žrtva kaznenog djela, koju posljedica kaznenog djela najizravnije i najteže pogađa, dobiva

onu ulogu u postupku koja garantira ostvarenje minimuma obveze države da, u što je to moguće većoj mjeri, ublaži posljedice zločina koje trpi žrtva. Može se zaključiti da je Republika Hrvatska na dobrom putu da zadovolji sve uvjete propisane ovom Direktivom uz uvjet daljnjeg unapređenja praćenja provedbe zakona, integriranog djelovanja svih institucija i organizacija nadležnih za podršku i zaštitu žrtava te kontinuirane edukacije i senzibilizacije svih osoba koje kroz svoj rad dolaze u doticaj sa žrtvama kaznenih djela. Poboljšavanjem i homogeniziranjem tih aspekata znatno bi se poboljšala i ubrzala kvaliteta zaštite prava žrtava kaznenih djela. Valja pretpostaviti da će i planirano donošenje nacionalne strategije razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj biti značajan doprinos u tome smjeru.

LITERATURA

1. *Directive 2012/29/EU of the european parliament and of the council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA*. Official Journal of the European Union
2. *Zakon o kaznenom postupku*. Narodne novine 152-4149/2008., 76-836/2009., 80-1705/2011., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13.
3. *Kazneni zakon*. Narodne novine 125-2498/2011., 144-3076/2012.
4. *Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela*. Narodne novine 80/08., 27/11.
5. *Zakon o policijskim poslovima i ovlastima*. Narodne novine 76/09.
6. *Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije*. Narodne novine 91/10., 81/13., 124/13.
7. *Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima*. Narodne novine 178/04.
8. *Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika*. Narodne novine 76/09.
9. *Poslovnik državnog odvjetništva*. Narodne novine 005/13.
10. *Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći*. Narodne novine 143/13.

Summary _____

Mario Rašić, Sandra Veber

Comparison of Croatian legislature regarding the protection of crime victims and witnesses with the Directive 2012/29/EU on establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime

Comparison of Croatian legislature regarding the protection of crime victims and witnesses with the Directive 2012/29/EU on establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime

What is the problem?

The protection of crime victims and witnesses has become an unavoidable demand and an indicator of accomplishment for bodies of the Ministry of the Interior and Ministry of Justice. Having joined the European Union, Croatia has become a member of a circle of countries which tend to offer the best protection of rights for those who are most hurt by a criminal offence. The compability of legislature and practice with the Directive 2012/29/EU on establishing minimum standards on the

rights, support and protection of victims of crime has become a minimum standard for achieving satisfactory victim protection. After the introductory part that explains the definition of a victim, the authors analyze each article of the Directive comparing it with the current legislature. With a number of arguments, this paper tries to indicate weaknesses and tends to find solutions for adaptations of the Croatian legislature which Republic of Croatia's laws and practice need to make in order to be in line with the Directive 2012/29/EU by 16th of November 2015.

Key words: victim protection, Directive 2012/29/EU, minimum standard, victims of crime.